

Атюшкіна В.В.

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ

Стаття присвячена дослідженню механізму дії інноваційної системи на регіональному рівні з урахуванням соціально-економічної ситуації, можливостей її поліпшення та подолання наявних проблем. Проаналізовано причини низької інноваційної активності підприємств регіону. Здійснено визначення інституційних умов, перспектив та перешкод у формуванні регіональних інноваційних систем в Україні. Проаналізовано світовий досвід застосування дієвих програм підвищення інноваційної активності підприємств регіону.

Ключові слова. Регіональна інноваційна система, інноваційна активність, субконтрактація, партнерство

Актуальність дослідження. Соціально-економічний розвиток України в сучасних умовах неможливо розглядати без опори на інноваційну складову, спрямовану на реалізацію завдань інноваційного розвитку з урахуванням раціонального використання соціально-економічного потенціалу окремих регіонів. Ефективний соціально-економічний розвиток країни не може реалізовуватися без інтеграції її територіальних утворень в єдиний макроекономічний та соціальний простір. В сучасній Україні регіон як суб'єкт стає одним із головних учасників інноваційних соціально-економічних перетворень. Інноваційний розвиток регіону тісно пов'язаний з його соціально-економічним станом та нагальними в ньому проблемами, оскільки кожна територіальна одиниця має свої відмінні риси, обумовлені геополітичним становищем, соціально-економічними, природними, політичними, етнічними та іншими факторами.

Постановка проблеми. В сучасних умовах проблема інноваційного розвитку регіону передбачає розробку національної інноваційної системи (НІС), яка базується на регіональних інноваційних системах (РІС), застосуванні стратегічного планування в регулюванні інноваційної діяльності регіону з урахуванням вимог державної стратегії регіонального розвитку. У відповідності до настанов «Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року» на сьогодні державна регіональна політика в Україні як ніколи вимагає координації її цілей та заходів з пріоритетами галузевих політик, зокрема у сфері інноваційної діяльності, що потребує визначення проблем розвитку інноваційної діяльності та оптимізації їхнього вирішення, ґрунтуючись на можливостях та потребах економіки регіону.

Теоретичний аналіз дослідження. Питанням розробки національної та регіональних інноваційних систем присвячені роботи багатьох українських вчених, таких як І.Бойко, О.Поручник, О. Коваленко, К. Федулова, А. Шичкова, В. Гузир, В. Іванов, Д.Чуб та ін. У своїх роботах вони аналізують напрацювання і досвід зарубіжних фахівців з концептуальних питань інноваційних систем. Серед них К. Фрімен, Б. Лундвалл, Р. Нельсон. Дослідження теоретичних основ функціонування регіональних інноваційних систем, переважно в контексті аналізу сутності, структури й механізмів дії національних інноваційних систем на прикладі окремих держав, здійснено в роботах зарубіжних і вітчизняних вчених: Б. Ашейма, А. Ісаксена, Ф. Тьодлінга, Р. Жертлера, Дж. Хауельса, Х. Брачика, Р. Хайденрайха, Л. Антонюка, С. Варналія, В. Чужикова та ін. У той же час слід зазначити необхідність детального вивчення та обґрунтування механізмів дії інноваційної системи на регіональному рівні з урахуванням соціально-економічної ситуації, можливостей її поліпшення та подолання наявних проблем.

Метою статті є визначення інституційних умов, можливостей та перешкод у формуванні регіональних інноваційних систем в Україні.

Завданнями дослідження є визначення проблем розвитку інноваційної діяльності підприємств на регіональному рівні та шляхів їхнього вирішення за умов державної підтримки.

Викладення основного матеріалу дослідження. Сьогодні інноваційна діяльність українських регіонів характеризується низькою ефективністю, що пояснюється, з одного боку, недостатнім рівнем фінансування сфери НДДКР як з приватних, так і державних джерел; нерозвиненістю венчурного механізму підтримки програм інноваційного розвитку; слабкою взаємодією приватного і державного секторів з реалізації перспективних науково-технічних проектів. З іншого боку, причинами такого незадовільного становища є технічне, технологічне та економічне становище підприємств регіону, проблеми малого і великого бізнесу, науково-дослідних організацій. Більшість великих виробництв Луганської області створені ще в радянські часи, організовані по індустріальному типу і в силу цього об'єктивно не мають високого інноваційного потенціалу, а значить - і інвестиційної привабливості. Показники інноваційної діяльності підприємств області (частка інноваційноактивних підприємств, частка інноваційної продукції в загальному обсязі виробництва, кількість закуповуваних і реалізованих нових технологій) нижче середніх значень по Україні і, хоча мають тенденцію до зростання деяких показників, в цілому нестабільні (табл. 1).

Таблиця 1.

Інноваційна активність промислових підприємств України та Луганської області
(розраховано за даними [1], [2])

	2005	2011	2012	2013
Кількість підприємств в області / Кількість інноваційно-активних підприємств				
Україна	10047/ 1193	10350/ 1679	10089/ 1758	10208/171 5
у %	11,8	16,2	17,4	16,8
Луганська обл.	616/37	505/68	492/64	544/61
у %	6	13	13	11,2
Обсяги реалізованої інноваційної продукції (у % до загального обсягу реалізованої промислової продукції):				
Україна	6,5	3,8	3,3	3,3
Луганська обл.	4,3	2,7	3,4	2,1
Кількість придбаних / переданих нових технологій (технічних досягнень)				
Україна	237/14 6	672/20 0	571/168	-
Луганська обл.	4/-	21/-	29/-	-

Щорічні фінансові витрати промислових підприємств Луганської області за інноваційними напрямками за останні роки становлять близько 330 млн. грн., в т.ч. витрати на дослідження і розробки - близько 14 млн. грн. При цьому більше 80% від останньої суми витрачаються підприємствами на НДДКР, виконані власними силами, і тільки близько 1% коштів спрямовуються на оплату послуг науковим установам. Це прямо свідчить про те, що майже нічого технологічно нового цими підприємствами не створюється, а гроші витрачаються в основному на поточні виробничі потреби. Привертають увагу також дані про витрати підприємств на придбання об'єктів інтелектуальної власності - ці витрати знизилися за останні роки з 20 до 5,7 % сумарних витрат на інноваційну діяльність. Домінуюча стаття інноваційних витрат - це придбання обладнання - близько 50% (табл. 2). Тобто, більшість промислових підприємств Луганщини взагалі не орієнтуються на суттєву технологічну модернізацію і виведення на ринок нової продукції. Їх задовольняє можливість підтримувати прийнятний рівень прибутковості (як правило, невеликий) за рахунок використання більш-менш ще надійної техніки і технології вчорашнього дня, яку досить легко придбати.

Таблиця 2.

Розподіл загального обсягу витрат за напрямками інноваційної діяльності Луганської області
(розраховано за даними [1])

	Обсяг витрат інноваційної діяльності, тис. грн.							
	2010		2011		2012		2013	
Загальний обсяг інноваційних витрат	243096,7	у % до загального обсягу витрат	167051,0	у % до загального обсягу витрат	328170,8	у % до загального обсягу витрат	372457,6	у % до загального обсягу витрат
У тому числі за напрямками								
науково-дослідні розробки, у т.ч.	14033,4	5,7	13923,59	8,3	13408,3	4,1	33368,5	8,9
- внутрішні науково-дослідні розробки	11846,1	4,9	12079,7	7,2	11901,3	3,6	4651,7	1,2
- придбання науково-дослідних розробок	2187,3	0,8	1843,8	1,1	1507,0	0,5	28716,8	7,7
придбання машин, обладнання та програмного забезпечення	119478,6	49,4	70929,1	42,5	171526,2	52,2	278254,0	74,7
придбання інших зовнішніх знань	49678,8	20,4	19403,7	11,6	18616,3	5,7	40135,7	10,8
Інші витрати	59905,9	24,5	62794,7	37,6	124620,0	38,0	20699,4	5,6

Серед основних причин, що спонукають підприємців до такої пасивної поведінки, - відсутність справжньої конкуренції на внутрішньому ринку та ще низький в цілому технологічний рівень вітчизняного виробництва порівняно з кращим світовим. Саме останній фактор дає підприємствам згадану вище можливість підтримувати і потроху підвищувати технологічний рівень виробництва, не ризикуючи і не витрачаючись серйозно на якісну модернізацію (так звана імітаційна інноваційна стратегія). Істотний негативний вплив на інноваційну активність промисловості має також недосконала фінансова система (висока ціна кредитних ресурсів, труднощі з поверненням ПДВ, практична відсутність фондового ринку тощо). Значну підтримку підприємствам області може надати активізація виробничих зв'язків між великими (середніми) підприємствами-виробниками кінцевої продукції і малими підприємствами або фірмами, які можуть виробляти і постачати замовникам комплектуючі або проміжні продукти, надавати ті чи інші (наприклад, інжинірингові) послуги. Оскільки саме малий і середній бізнес, на думку фахівців у цьому питанні, є домінуючим чинником розвитку інноваційних процесів, поряд з локальними альянсами вчених, підприємців та структур державної влади [3, 28].

Загальновідомо, що малий технологічний бізнес є одним з найбільш активних учасників інноваційних економік західного типу і одним з найпопулярніших об'єктів інвестування. Але це так лише для прикладів розвинених економік, у першу чергу економіки постіндустріального типу. У традиційних економіках, в яких переважають низько технологічні сектори виробництва і послуг, малий бізнес в більшості своїй теж концентрується у цих секторах (обслуговує їх) і внаслідок цього не є інноваційним, а досить консервативним економічним суб'єктом. Саме ця ситуація характерна для України в цілому і Луганської області зокрема. Серед близько десяти тисяч малих підприємств, зареєстрованих у Луганській області, переважна більшість зайняті в торгівлі, будівництві, харчуванні, ремонті побутової техніки та інших подібних секторах [4]. Підприємств, що розробляють нові продукти, особливо наукомістких, серед них дуже мало, ніякого окремого обліку за ними не ведеться, специфіка їхньої роботи, проблеми і можливості ніким не аналізуються. Очевидно, що без спеціальної та ефективної програми підтримки таких підприємств ці паростки сучасної постіндустріальної економіки ніколи не стануть повноправними учасниками інноваційної діяльності в регіоні, а кращі з них не матимуть перспектив стати колись сучасними інноваційними компаніями, наявність яких є однією з обов'язкових умов появи повноцінних інноваційних економік.

Інтегрований підхід до формування і реалізації державної регіональної політики, визначений у «Державній стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року» [5], передбачає у секторальному (галузевому) напрямку стратегії «забезпечення ефективної спеціалізації регіонів з пріоритетним використанням власного ресурсного потенціалу»; у територіальному (просторовому) – «досягнення рівномірного та збалансованого розвитку територій, розвиток міжрегіонального співробітництва».

Такі ініціативи повинні бути підтримані місцевими органами влади і передбачені в Програмі інноваційного розвитку економіки області. Результати аналізу проблем і перспектив виробничого сектора, в свою чергу, можуть стати основою для розробки і реалізації спеціальної обласної Програми розвитку малого інноваційного бізнесу, метою якої має бути як сприяння розвитку промислових (коопераційних) зв'язків між вже існуючими великими і малими виробництвами, так і підтримка розробки та виробництва нових продуктів (вихід на нові ринки) або трансферу технологій.

У Луганській області зроблені певні кроки в цьому напрямку. Так, створено і введено в експлуатацію інформаційний портал місцевих виробників «Промдекс». Обсяги кооперації склали: у 2011 р. - 765 млн. грн., 2012 р. - 925 млн. грн., за I півріччя 2013 року понад 1,9 млрд. грн. [6]. Ще одним перспективним напрямом підтримки малого і середнього технологічного бізнесу в регіоні є субконтрактація. На базі Луганської РТПП створено Регіональний центр субконтрактації. Цей проект дає можливість встановлювати коопераційні зв'язки не тільки в нашому регіоні, але й в СНД. Також тепер луганські підприємства тепер можуть брати участь у двох проектах з промислової кооперації - програмі «Национальное партнерство развития субконтрактации» і Enterprise Europe Network («Європейська глобальна мережа підприємств - Україна»). Європейська глобальна мережа підприємств Enterprise Europe Network об'єднує 580 організацій-учасниць, які сприяють розвитку підприємства в 50 країнах світу. Ця мережа представляє собою інтернет-ресурс, аналог «золотих сторінок», де підприємці можуть розміщувати інформацію про себе. Головне завдання програми - допомогти підприємствам вийти на ринки ЄС та інших країн, а також знайти партнерів по бізнесу та інвестиціям. Однак, реєстрація в цій програмі платна. Її вартість від 2400 грн., якщо щорічний оборот замовника до 2 млн. євро.

Можна виділити два основних напрямки коопераційної взаємодії малих і великих промислових підприємств:

- використання ресурсів і можливостей великих промислових підприємств малими і середніми підприємствами для розробки і виробництва власної продукції (потік замовлень «від малого підприємства - до великого»). Цей підхід у використанні коопераційних зв'язків найбільшою мірою використовується малими підприємствами першої групи (виробниками продукції, призначеної для кінцевого споживача).

- розміщення великими підприємствами коопераційних замовлень і поступове включення малих і середніх підприємств у виробничі ланцюжки великих підприємств (потік замовлень «від великого підприємства - до малого»). Цей напрямок виробничої кооперації можна вважати найбільш доцільним з точки зору переходу великих підприємств до субконтрактної моделі виробництва.

Однак у використанні луганськими підприємствами нових можливостей можуть виникнути труднощі. Пов'язано це з тим, що в якості інформаційного ресурсу ЛРТПП використовує інформаційну систему субконтрактації ЗАТ «Межрегиональный Центр промышленной субконтрактації и партнерства» за сприяння

НП «Национальное деловое партнерство «Альянс Медиа» (РФ). НП «Национальное партнерство развития субконтрактації» не несе відповідальності за дії третіх осіб. Учасники інформаційної системи субконтрактації встановлюють господарські відносини між собою, виходячи з власних інтересів і можливостей. Біржі субконтрактів (БС), що пропонуються даним ресурсом, проводяться тільки на території Російської Федерації. Українські БС (наприклад, у Запоріжжі 10-13 жовтня 2013р. відбулася «Біржа субконтрактів») не входять у зазначений інформаційний ресурс, чим обмежуються можливості учасників.

Даний ресурс може бути використаний в механізмі роботи регіональної інноваційної системи з метою трансферу наукових знань, розробок, інноваційних продуктів і технологій, використовуючи наявні бази даних контракторів і субконтракторів (їхній технічний, технологічний потенціал, напрями діяльності, фінансові можливості тощо), сформовані зв'язки, механізми надання інформації, можливості залучення наукових і науково-виробничих організацій як учасників субконтрактних відносин.

З іншого боку, регіональна інноваційна система повинна забезпечити ефективність зв'язків між тими, хто генерує нові знання, і тими, хто може їх застосувати з користю. На підтвердження цього європейський досвід надає результати успішного застосування низки програм, зокрема: «Трансфер успішних прикладів між великими підприємствами та МСП - малими і середніми підприємствами» (програма є формою організації партнерства та моніторингу для МСП, в рамках якої великі підприємства підтримують МСП у процесі їх розвитку; реалізована в Бельгії); «Створення мережі взаємозв'язків малих і великих підприємств, налагодження спільних виробничих зв'язків» (програма орієнтована на налагодження взаємозв'язків між малими, середніми і великими підприємствами. Головною ідеєю проектів, реалізованих у рамках даної дії, є створення потенціалу місцевих МСП і включення їх у великі міжнародні підприємства у ролі субпідрядників; реалізована в Угорщині).

Висновки. Найважливішим етапом формування національної інноваційної системи є її первинний рівень - регіональна інноваційна складова. Регіональні інноваційні системи створюються для консолідації активів регіону і оптимального використання його потенціалу, а саме: сприяють збільшенню надходжень до місцевих бюджетів, підвищенню конкурентоспроможності економіки, залученню і збереженню висококваліфікованого персоналу тощо. Ефективність функціонування таких систем вимагає не тільки високих витрат на наукову та освітню діяльність, але й інституційних умов, серед яких переважно виділяють: конкурентоспроможний підприємницький сектор, дієві форми інтеграції в глобальну інноваційну систему.

Складна економічна ситуація в Україні вимагає використання насамперед внутрішніх можливостей регіонів у побудові життєздатної інноваційної системи. Основою цього процесу має бути стабільна прибуткова діяльність суб'єктів підприємництва різних організаційних форм та розмірів. Дієвими шляхами підвищення інноваційної активності підприємств регіону може бути використання можливостей їхньої взаємовідної співпраці на основі субконтрактних відносин; участь у програмах трансферу наукових знань, розробок, інноваційних продуктів і технологій; застосування позитивного європейського досвіду у програмах організації партнерства та моніторингу для малих та середніх (великих) підприємств. Подальші дослідження можуть бути спрямовані на удосконалення теоретичного обґрунтування форм інституціонального забезпечення розвитку регіональної інноваційної системи.

Література

1. Інноваційна активність промислових підприємств (2000-2013рр.). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.lugastat.lg.ua/sinf/nauinv/nauinv0411_4.php
2. Статистика інновацій. Експрес-випуск (2013р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
3. Бойко И. В. Национальная инновационная политика: из мирового опыта / И. В. Бойко // Инновации. – 2002. – № 4. – С. 28–31.
4. Статистична інформація за 2012 рік. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.lugastat.lg.ua/sinf/rospidpr/rospidpr1013_1.php
5. Постанова Кабінету Міністрів України від 06.08.2014 № 385 «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://document.ua/pro-zatverdzhennja-derzhavnoyi-strategiyi-regionalnogo-rozvi-doc200881.html>
6. Інформаційний бюлетень ЛОДА. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://severcity.info/sever_news/people/anatolij-repickij-o-vnutrioblastnoj-kooperacii/

Статья посвящена исследованию механизма действия инновационной системы на региональном уровне с учетом социально-экономической ситуации, возможностей ее улучшения и преодоления имеющихся проблем. Проанализированы причины низкой инновационной активности предприятий региона. Осуществлено определение институциональных условий, перспектив и препятствий в формировании региональных инновационных систем в Украине. Проанализирован мировой опыт применения действенных программ повышения инновационной активности предприятий региона. Ист 6.

Ключевые слова. Региональная инновационная система, инновационная активность, субконтрактація, партнерство.

Атюшкіна В.В. – к.е.н., доцент кафедри економіки підприємства, СНУ ім. Володимира Даля.

Рецензент: Калінеску Т.В. – д.е.н., професор кафедри оподаткування, СНУ ім. Володимира Даля.

Atushkina V.V.

PROBLEMS OF DEVELOPMENT OF INNOVATION: REGIONAL ASPECT

The article is devoted to the study of the mechanism of action of the innovation system at the regional level, taking into account the socio-economic situation, how it can improve and overcome the existing problems. The reasons of the low innovation activity of enterprises in the region were analyzed. The identify of institutional conditions, prospects and obstacles in the formation of regional innovation systems in Ukraine were carried out. The global experience in the use of effective programs of innovative activity of the enterprises of the region was analyzed.

Keywords. Regional innovation system, innovation activity, subcontracting, partnership.

Relevance of the research. Socio-economic development of Ukraine in modern conditions it is impossible to address without relying on innovative component aimed at implementation of tasks of innovative development with rational use of socio-economic potential of individual regions. Effective socio-economic development of the country cannot be implemented without the integration of its territorial units in a single macroeconomic and social space. In modern Ukraine the region as a subject becomes one of the main participants of innovative socio-economic transformation. Innovative development of the region is closely connected with socio-economic status and urgent it challenges, as each territorial unit has its own distinctive features, due to the geopolitical location, socio-economic, natural, political, ethnic and other factors.

Statement of the problem. In modern conditions the problem of innovative development of the region involves the development of the national innovation system (NIS), based on regional innovation systems (RIS), the application of strategic planning in the regulation of innovation activity of the region with regard to the requirements of the state strategy of regional development. In accordance with the provisions of the "State strategy of regional development for the period till 2020" today the state regional policy in Ukraine as never requires coordination of its objectives and activities with the priorities of sectoral policies, in particular in the field of innovation, which requires identification of problems, development of innovation and optimize their decisions based on the needs and possibilities of the region's economy.

Theoretical analysis of the study. The development of national and regional innovation systems dedicated work of many Ukrainian scholars, such as I. Bojko, O. Poruchnic, A. Kovalenko, L. Fedulova, A. Shishkova, V. Guzyr, V. Ivanov, D. Chub and others. In their works they analyze developments and experience of foreign experts on the conceptual issues of innovation systems. There are K. Freeman, B. Lundvall, R. Nelson among them. Study of theoretical bases of functioning regional innovation systems mainly in the context of the analysis of the essence, structure, and mechanisms of action of national innovation systems on the example of national innovation systems made in the works of foreign and domestic scientists such as B. Ahsam, A. Isaksen, F. T'odling, R. Gertler, J. Howells, H. Brachik, R. Heidenreich, L. Antonyuk, S. Varnaliy, V. Chuzhikov etc. At the same time it should be noted the need for detailed study and substantiation of mechanisms of action of the innovation system at the regional level, taking into account the socio-economic situation, possibilities of its improvement and overcoming the existing problems.

The definition of institutional conditions, opportunities and obstacles in the formation of regional innovation systems in Ukraine is **the aim of article.**

The research task is to identify issues of development of innovative activity of the enterprises at the regional level and their solutions in terms of public support.

Summary of the research basic material. Today innovation activity of Ukrainian regions are characterized by low efficiency, due, on the one hand, insufficient financing of R & D from both private and public sources; underdeveloped venture mechanism of support of innovative development programs; the weak interaction of the private and public sectors in the implementation of promising scientific and technical projects. On the other hand, technical, technological and economic state of enterprises of the region, problems of small and large business, scientific-research organizations is the reasons of this unsatisfactory situation. Most large enterprises of Lugansk region, created in Soviet times, is organized by industry type and therefore do not have a high innovative potential and, as a consequence, investment attractiveness. Indicators of innovative activity of enterprises in the region (the share of innovation active enterprises and the share of innovative products in the total volume of production, the number of procured and implemented new technologies) below average in Ukraine and although we have a tendency to growth of some indicators, in general, unstable (table. 1).

Table 1.

Innovative activity of industrial enterprises of Ukraine and Lugansk region
(calculated according to [1], [2])

	2005	2011	2012	2013
The number of enterprises in the region/Number of innovation enterprises				
Ukraine	10047/1193	10350/1679	10089/1758	10208/1715
in % to	11,8	16,2	17,4	16,8
Luhansk region	616/37	505/68	492/64	544/61
in %	6	13	13	11,2
Volumes of sales of innovative products (in % to total volume of industrial production):				
Ukraine	6,5	3,8	3,3	3,3
Luhansk region	4,3	2,7	3,4	2,1
The number of acquired/transferred to new technologies (technical developments)				
Ukraine	237/146	672/200	571/168	-
Lugansk region	4/-	21/-	29/-	-

1. Annual financial costs of the industrial enterprises of Lugansk region on innovative trends in recent years is about 330 million UAH, including expenditure on research and development - about 14 million UAH. With more than 80% of the latter amount spent by companies on research and development carried out by own forces, and only about 1% of the funds are used for payment of services of scientific institutions. This directly indicates that almost nothing technologically new is not created by these enterprises, and the money are spent mainly on current production needs. The company's expenses for the acquisition of intellectual property objects is also attract attention. These expenses decreased in recent years, with 20 to 5.7 % of total expenditure on innovation activity. The dominating article of innovative cost is the purchase of equipment is around 50% (table. 2). That is, the majority of industrial enterprises of Lugansk region in general do not buy to significant technological modernization and bringing to market new products. The ability to maintain an acceptable level of return (usually small) due to the use of more or less reliable technique and technology of yesterday, which are quite easily available on the market, satisfy them.

Table 2.

Distribution of total expenditure on directions of innovation activity of Lugansk region
(calculated according to [1])

	Volume costs of innovative activity, thousand UAH							
	2010		2011		2012		2013	
The total volume of innovation expenses	243096,7	in % to total costs	167051,0	in % to total costs	328170,8	in % to total costs	372457,6	in % to total costs
Including directions								
research and development, including	14033,4	5,7	13923,59	8,3	13408,3	4,1	33368,5	8,9
- internal research and development	11846,1	4,9	12079,7	7,2	11901,3	3,6	4651,7	1,2
- acquisition of research and development	2187,3	0,8	1843,8	1,1	1507,0	0,5	28716,8	7,7
the acquisition of machinery, equipment and software	119478,6	49,4	70929,1	42,5	171526,2	52,2	278254,0	74,7
the acquisition of other external knowledge	49678,8	20,4	19403,7	11,6	18616,3	5,7	40135,7	10,8
Other expenses	59905,9	24,5	62794,7	37,6	124620,0	38,0	20699,4	5,6

Among the main reasons that motivate entrepreneurs to such passive behavior is the absence of real competition in the domestic market and so far in generally low technological level of domestic production in comparison with the best world. This last factor gives the enterprises the possibility, which is mentioned above, to maintain and gradually raise the technological level of production, without the risk and not to spend heavily on qualitative modernization (the so-called simulation innovation strategy). Imperfect financial system (high price of credit resources, difficulties in refund the value added tax, the practical absence of the stock market and so on) also provide a material adverse effect on the innovation activity in industry. The intensification of production linkages between large (medium) manufacturers of final production and small enterprises or companies who can produce and supply components or intermediate products, to provide these or other engineering services could have significant support to enterprises of the region. Because small and medium business, according to experts in this matter, is the dominant factor in the development of innovative processes, along with local alliances scientists, entrepreneurs and state institutions [3, 28].

It is well known that small technology business is one of the most active participants of innovative economies of the Western type, and one of the most popular objects of investment. But it is so only for cases in developed economies, first of all the economy of postindustrial type. In traditional economies, in which prevail low-tech sectors of production and services, small business most of his concentrated in the same sectors (services) too and therefore is not innovative economic subject, but rather conservative. This situation is typical of Ukraine and Lugansk region, in particular. Among ten thousand small enterprises registered in Lugansk region, the vast majority are employed in trade, construction, food, repair of household appliances and other similar sectors [4]. There are very little companies developing new products, especially high technology, among them, separate accounting of them abandoned, the specifics of their work, problems and opportunities nobody analyzed. It is obvious that without a special and effective program's support such enterprises, these sprouts of the modern post-industrial economy will never become full participants of innovative activity in the region, and the best of them will not have prospects to become modern, innovative companies, which is one of the prerequisites for the emergence of full-fledged innovative economies.

An integrated approach to the formation and implementation of state regional policy, defined in the national strategy for regional development for the period till 2020" [5], provides in a sectoral strategy directions "ensure the effective specialization of regions with priority use of its resource potential, in the territorial (spatial) provides "the achievement of a uniform and balanced development of territories, the development of interregional cooperation". Such initiatives should be supported by local authorities and provided for in the Program of innovative development of the region's economy.

The results of the analysis of problems and prospects of the manufacturing sector, in turn, can become the basis for the development and implementation of the special regional program of development of small innovation business, the purpose of which should be as promotion of industrial development (cooperative) the linkages between the existing large and small enterprises and support the development and production of new products (new markets) or technology transfer.

Certain steps were made in Lugansk region in this direction. Created and introduced into service information portal of local producers "Promdex". The volume of cooperation were in 2011 765 mln. UAH, in 2012 - 925 mln. UAH, for the first half of 2013, more than 1.9 billion UAH. [6]. Subcontracting is another promising direction of support of small and medium tech businesses in the region. A Regional center of subcontracting was created on the basis of Lugansk RCCI. This project gives an opportunity to establish cooperation not only in our region but also in the CIS. Also Lugansk enterprises can participate in two projects for industrial cooperation program "National partnership of development of subcontracting" and the Enterprise Europe Network (European network of enterprises - Ukraine) now. European global network of enterprises Enterprise Europe Network unites 580 member organizations, which promote the development of entrepreneurship in 50 countries. This network is an online resource, an analogue of "Golden pages", where entrepreneurs can post information about yourself. The main task of the program is help enterprises to enter the markets of EU and other countries, and also to find partners in business and investment. Registration in the program is paid. Its value is from 2400 UAH, if the annual turnover of the customer up to 2 million euros.

There are two main directions of interaction's cooperation of small and large industrial enterprises:

- use of resources and capacity of large industrial enterprises small and medium enterprises for the development and production of own products (flow of orders "from small business to large"). This approach in usage of cooperative ties in the most heavily is used by small enterprises of the first group (manufacturers of products intended for the final consumer).

- accommodation for large enterprises cooperative orders and gradual inclusion of small and medium enterprises in the production chain of large enterprises (flow of orders from large enterprises to small"). This direction of industrial cooperation is most preferable from the point of view of the transition of large enterprises to subcontracting production model.

However, in the use of Lugansk enterprises opened opportunities can be difficult. This is due to the fact that as an information resource LRTP uses the information system of subcontracting PLC "Interregional Center of industrial subcontracting and partnership" with the assistance of the NP "National business partnership "Alliance Media" (Russia). NP "National partnership of development of subcontracting" is not responsible for the actions of third parties. The participants of the information system of subcontracting establish economic relations between themselves, based on their own interests and capabilities. Exchange of subcontracts, offered by this resource, are held only in the territory of the Russian Federation. Ukrainian Exchange of subcontracts (for example, "Exchange of subcontracts" held in

Zaporozhye 10-13 October 2013) not included in the specified information resource than the limited capabilities of the participants.

This resource can be used in the mechanism of work of the regional innovation system with the purpose of transfer of scientific knowledge, development of innovative products and technologies, by using existing database of contractors and subcontractors (technical, technological potential, directions of activities, financial resources and other) formed relations, the mechanism of providing information, opportunities for involvement of the scientific and research-and-production organizations as participants subcontracting relations.

On the other hand, the regional innovation system should ensure the effectiveness of relations between those who generate new knowledge and those who can exploit it to good use. In support of this European experience provides the results of the successful application of a number of programs, in particular "Transfer successful example between large enterprises and SMEs - small and medium enterprises" (the program is a form of partnership organization and monitoring for SMEs, by which large enterprises support SMEs in the process of their development; program implemented in Belgium); "Creation of a network of relationships of small and large enterprises, establish joint industrial relations" (the program is focused on the establishment of linkages between small, medium and large enterprises. The main idea of the projects implemented in the framework of this action, is building the capacity of local SMEs and their inclusion in major international company as subcontractors; program implemented in Hungary).

Conclusions. The most important stage of formation of national innovation system is the primary level is the regional innovation component. Regional innovation systems are created for consolidation of assets of the region and the optimal use of its potential, namely contribute to the increase of revenues in local budgets, to improve competitiveness of the economy, attracting and retaining highly qualified personnel, etc. Efficiency of functioning of such systems requires not only high costs of research and educational activities, and institutional conditions, among which mainly are a competitive business sector, integration into the global innovative system.

The difficult economic situation in Ukraine requires the use of a first internal potential in building an effective innovation system. Stable profitable activities of business entities of different organizational forms and sizes should be the basis of this process. Opportunities of mutually beneficial cooperation on the basis of subcontracting relations; participation in programs transfer of scientific knowledge, development of innovative products and technologies; the use of positive European experience in the organization's programs partnership and monitoring for small and medium-sized (large) enterprises can be used as effective forms of innovative activity of the enterprises of the region. Further research can be aimed at improving the institutional development of the regional innovation system.

References

1. Innovacijna aktyvnist' promyslovyh pidprijemstv (2000-2013rr.). [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: http://www.lugastat.lg.ua/sinf/nauinv/nauinv0411_4.php
2. Statystyka innovacij. Ekspres-vypusk (2013r.) [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.ukrstat.gov.ua>
3. Bojko I. V. Nacional'naja innovacionnaja politika: iz mirovogo opyta / I. V. Bojko // Innovacii. – 2002. – № 4. – S. 28–31.
4. Statystychna informacija za 2012 rik. [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: http://www.lugastat.lg.ua/sinf/rospidpr/rospidpr1013_1.php
5. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 06.08.2014 № 385 «Pro zatverdzhennja Derzhavnoi' strategii' regional'nogo rozvytku na period do 2020 roku» [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://document.ua/pro-zatverdzhennja-derzhavnoi-strategiyi-regionalnogo-rozvi-doc200881.html>
6. Informacijnyj bjuleten' LODA. [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: http://severcity.info/sever_news/people/anatolij-repickij-o-vnutrioblastnoj-kooperacii/

Atushkina V.V. – c.e.s., associate professor of the department economy of enterprise, Volodymyr Dahl East Ukrainian National University

Reviewer: Kalinesku T.V. – d.e.s., professor of the department of taxation, Volodymyr Dahl East Ukrainian National University